

Gölebo

Torp på häradsallmäningen

Vi befinner oss vid Gölebo, eller ruinen där torpet Gölebo legat. Här bakom ligger en liten göl, Gölebogölen, och runt denna göl har det legat ett flertal torp. Vi har backstugan Lövestugan, Lugnet, Godthål, Kretan (öster om gölen), Mygghem (ett soldattorp som finns kvar än i dag. Norr om gölen), Brostugan (vilket det funnits två stycken), och Grindstugan.

Gölebo, som ju är torpet vi befinner oss vid nu blev öde 1938.

Men här kommer inte att följa en massa namn på boende i "vårt" torp, utan ni ska få följa med en sisådär 160 år bakåt i tiden, nämligen till typ... 1840-talet. Och lite tidigare ändå till och med.

Då bodde här Anders Andersson med sin hustru Anna Stina Larsdotter och 2 söner Gustaf och Adolf samt dottern Clara.

Hustrun var svårt veneriskt sjuk och avled av denna sjukdom 1834, 48 år gammal.

Anders gifte om sig 1839 med Brita Stina Persdotter från Väderstad.

Hon var straffad för stöld och hade fått en oäkta son som avled i Väderstad.

Här kring Gölebogölen ska ni veta, rådde något som närapå kan liknas vid rena "vilda västern". Om någon av oss levande idag hade hamnat på denna jord vid denna tid, ja då hade vi nog helst undvikit att passera vägen här vid Gölebo, det är helt klart...

Disciplinmål

Gunilla Kindberg har studerat disciplinmål i Vadstena, en gammal bok som för en "vanlig Svensson" är nära på omöjligt att läsa, men för en van släktforskare är det förstås lättare. Så följande är utdrag från dessa disciplinmål och "jag" i texten är prästen. Det är han som gjort dessa anteckningar.

1840

Prästen hade väl fått nyss om att det förekom bråk mellan makarna i Gölebo, så därför kallade han dem till prästgården:

Så här står det:

4/9 begärde jag i memorial till Fjetterström att få fram Anders Andersson i Gölebo och hustru.

5/9 svarade kommissarien, att om han några dagar förut får veta om inställelsedagen, så skulle han lämna handräckning att få fram dem.

5/9 hitkom Anders Andersson i Gölebo, lovade att han och hustru godvilligt skulle hitkomma i medlet av nästa vecka när de budas.

5/9 brev till Sexmannen i Knippe att han till onsdag den 9 september kl. 11 f.m. måtte hitbuda Anders Andersson och hustru i Gölebo, Anders Johansson och hustru i Lugnet, Clara

Andersdotter ibidem (på samma ställe). Torparen Magnus Svensson i Lövestugan och Skomakarhustrun i Brostugan. Han lämnade bevis över budning. De tredskande vorde, på anmälan, genom Kronobetjäningen hämtade.

9/9 Då infann sig Anders Andersson, hans hustru och de närmsta grannarna hos prästen. Anders Anderssons anklagades både av alla att vara trätgiriga och att hustrun ger smädenamn åt grannarna, särdeles att Anders Andersson varit hätsk mot Anders Johansson. Karlarna emellan skall grälet uppstått i våras angående en gårdsgård, sa Anders Johansson ej grälat, utan Anders Andersson nödgats bekosta. Anders Andersson klagar, att han av Anders Johansson blev vid påsktiden slagen med en snusdosa så att håll gick i huvudet. På Anders Anderssons hustru klagas att hon är stygg mot Anders Johanssons och i allmänhet att hon ger smädenamn på folk i hennes grannskap (dem i Lugnet, Brostugefolket etc.). samt att hon ej frågar efter Styvdottern Clara, att vårda henne.

Resolvera. Anders Andersson och hustru förmanades att vara eniga sins emellan, samt ärliga och fridsamma, samt Anders Johansson att ej leva i kiv och bitterhet med Anders Andersson eller någon annan.

Clara tillsades att visa sina föräldrar, även Styvmodern skyldig vördnad och lydnad.

Anders Andersson och hustru samt Anders Johansson och hustru lovade varandra, med handslag, försoning och vänskap. Bryter någon bevisligen löftet, så måste världslig rätt av den förnärmade sökas.

Sen hoppar vi fram ett par år, alltså till 1842

Då var det bråk mellan Anders Andersson i Gölebo, och främst med Anders Johansson i Lövestugan.

3/9. Snickaren Anders Johansson i Gölebo uppgav att förliden onsdag 31 augusti i solnedgången Anders Andersson i Gölebo slagit honom. Dymmelonsdag detta år hade ock Anders Andersson slagit honom.

Anders i Brostugan skall något veta om de slagsmål som blivit förövade. Ehuru torpet Gölebo är utarrenderat till Ört, så har dock Anders Andersson sin son skomakardrängen hemma.

4/9 Eftermiddagen gick jag i Rättarens i Boarp Blomqvists sällskap till Gölebo för att tilltala Anders Andersson. Han var ej hemma. Hans hustru uppgav att hon ej deltagit i gräl mellan Anders Andersson och Anders Johansson. Hon uppgav att hennes styvson skall komma. Anders i Brostugan, skomakarn, uppger, att Anders Andersson i Gölebo är av alla i trakten illa känd, såsom grälig etc. men att Anders Johanssons är oförargliga. Han hade en gång sett när Anders Andersson hotade Anders Johansson med en lövhack och Anders Johansson bad Brostugarn freda sig. En annan gång hade Brostugarns hustru på Anders Johanssons begäran följt henne hem emedan hon var utsatt för Anders Anderssons försåt.

Bylovs änka som bor i Brostugan (under Boarp) hade en gång hört Anders Johanssons hustru Eva vara förföljd av Anders Andersson i skräck att han skulle döda henne i år sistlidne höst efter en auktion i Boarp då Anders Andersson var något rusig hade Anders Andersson slagit ut fönstret, stuckit in en stång fram åt sängen där Anders Johansson och hustrun låg.

Grindstugan änkan och särdeles dottern Maja Stina.

Anders Johansson fredligt känd, Anders Andersson grälig. Många gånger hört att Anders Johansson och hustrun sagt sig vara i livsfara att gå hem för Anders Andersson och hustrun.

Maja Stina sade sig hört att Anders Andersson och hustrun säga att de skulle förstöra Anders Johansson och hans hustru.

Då Eva hade lutat sig ner hemma hos sig för att tvätta sig, hade Anders Andersson slagit en sten nära intill henne. Anders Andersson hade i ? en gång slagit sönder farstudörren och trycket, för att komma in till dem.

Lövtugan Magnus uppgav att alla i trakten erfar Anders Anderssons otidigheter. Förliden onsdag hade Anders Johansson varit efter mjölk i Lövtugan, då han gick hem hade Anders Anderssons son slagit honom och ryckt ifrån honom en pistol som han bar på sig för att freda sitt liv. Anders Andersson hade i det samma kommit ? också velat slå Anders Johansson, men Sven, skomakarn, hade då hindrat det.

Efter onsdagen den 31 augusti hade både Anders Johansson och hustrun Eva flytt ifrån sin stuga (på vilken de hade kontrakt).

Här syns i hemgång den Anders Andersson gjort och lägger sig i försåt.

Qwestio är ock: Skall någon fritt få nödga en att fly ur sitt hemvist.

1842

14/10 Uppå kallelse genom sexmannen Gustaf Samuelsson i tjänsten infann sig till varningars avhållande torparen Anders Andersson i Gölebo samt hans son Gustaf Andersson, för deras förhållande m.m. med slagsmål etc. mot avlidne Anders Johansson i Lugnet och hans hustru. De nekade till anklagelserna mot dem.

Varningar gavs av min broder och mig.

Anders Johansson i Lövtugan hade alltså avlidit.

Efter detta var det en del bråk om skogsavverkning bland annat. Men år 1845 hände en del som vi vill återge här. Då kom Anders Andersson och hustrun Britta Stina Perdotter i bråk med Anders son Gustaf.

Bråk med sonen

1845

18/8. Anmälde Anders Andersson i Gölebo och hans hustru att sonen och drängen Gustaf Andersson född 1822, skriven sistlidna höst som dräng i Gölebo.

Hade för 3 veckor sedan flyttat till Lövtugan, till Magnus. Sistlidna gårdag söndagen den 17 augusti klockan 11 på natten hade Per i Lugnet först velat bryta sig in i Gölebo sedan Anders Andersson och hustrun lagt sig och sedan den i sällskap med honom varande drängen Gustaf Andersson från Gölebo, båda som det tycktes överlastade efter att ha supit på Ryckelsby Gästgivaregård.

Gustaf Andersson hade hotat slå ihjäl sin fader.....

Anledningen som jag kunde märka var att han ville ha halva gården vid Gölebo (men har ej tillsläppt mer än 1 ¼ tunnor potatis till vårsättningen. Drängen är ytterst begiven på starka drycker.

Den 18 skrev jag till kommissionen, bad att bemålte dräng måtte gripas såsom utan försvar, då fadern ej längre vill ha honom i tjänst och förvar, han måtte hålla undersökning om nämnde drängs förhållande.

2/9. Drängen Anders Peter Eriksson från Knippe sade sig vara orolig över att han vid tinget i augusti vittnat drängen Gustaf Andersson i Gölebo sagt något mer mot sin fader, än han verkligen mindes honom ha sagt.
Yttrade ånger.

7/9. Samme dräng här i samvetssak.

Göstrings Häradsrätt

27/8 1845

§ 3 sidan 1232

Så blev det ju rättegång, det vill säga mot Anders Anderssons son Gustaf, och jag ska inte återge allt som stod att läsa från den, men en del vill jag inte undanhålla er.

Efter angivelse av Herr Kyrkoherden C A Aurelius i Ekeby har Kronlänsman C G Fjätterström till detta Urtima Ting inkallat drängen Gustaf Andersson i Gölebo att ansvara för det han dels söndagen den 27 sistlidna juli medan Sabbaten ännu var inne, fällt smädeord mot sin fader torparen Anders Andersson därstädes samt ofredat honom med slag och skaffningar och dels söndagen den 17 i denna månad, efter Sabbatens utgång, försökt bryta sig in i föräldrarnas stuga, samt då fortsatt att överfalla dem med smädeord.

Vid upprop i Åklagarens närvaro tillstädeskom den tilltalade liksom hans fader Anders Andersson och styvmoder Christina Persdotter vilka senare uppgav, att den tilltalade, som i flera år haft årstjänst, men på deras begäran sistlidna höst flyttade till dem för att biträda med skötandet av deras jord, under tiden flera gånger visat sig stursk, men vilket likväl icke kommit till utbrott förrän den 27 sistlidna juli, då han efter att ha varit borta på förmiddagen återkom strax på eftermiddagen och utan att förut ha omtalat sådant, förklarade att han genast skulle flytta, vilket föreföll dem besynnerligt, utan att de likväl yttrade något därom före än han varit borta med sin byrå och återkom om en stund för att hämta en honom tillhörig kista då han uppförde sig våldsamt och oregerligt samt överföll fadern med tjuvabeskyllningar och en mängd andra smädeord, utan att han likväl på något sätt handgripligen ofredade fadern eller styvmodern, att den tilltalade sedermera den 17 i denna månad sent på kvällen ankom till faderns bostad sedan målsägaren lagt sig, samt begärde att bli insläppt, men då detta nekades blev han mycket otidig och ville försöka bryta sig in, vilket likväl icke lyckades, ehuru han skall sönderbrutit handtaget till dörren.

Den tilltalade, som var av medelmåttig växt med blå ögon och ljust hår, uppgav att han var förr år 1822 i Gölebo av målsägaren Anders Andersson och hans första hustru Anna Stina Larsdotter vilken sistnämnda avled, då den tilltalade var femton år, varefter han kom i skomakarläran ett halvt år och sedermera ett år var hjälpdräng i Hovgården, därefter vistades han ett år hemma och hjälpte fadern, men efter den tiden har han haft årstjänst på åtskilliga ställen under loppet av fyra år till dess han nästlidna års höst lät övertala sig att ånyo hemkomma, där han icke blivit bemött så som han förtjänade och hade väntat, vilket föranlett, att han alldeles ledsnade vid föräldrarnas dåligheter och icke kunde kvarbliva utan att snart bli lika fördärvad som de, varför han beslutade avflytta, helst han i deras hus förstört allt det lilla han förut tjänat. Att då han den 27 sistlidna juli klockan omkring 4 eller 5 på eftermiddagen efter att förut ha flyttat sin byrå, skulle hämta sin kista, blev föräldrarna mycket otidiga och elaka emot honom, därav han uppretades och jämväl tilldelade dem smädeord och beskyllde

dem för tjuveri, vilket han ansåg icke vara farligt, då de bägge två blivit dömda för stöld, men den tilltalade alltid sökt bli som en ärlig karl. Att han sedermera den 17 i denna månad sent om kvällen gick hem till föräldrarnas hus och begärde att bli insläppt, för att hämta en bandkniv och några andra honom enskilt tillhöriga småsaker, men då detta vägrades honom, och han i stället för att få sin egendom, bemöttes med otidigheter, svarade han i samma ton och tilldelade sin fader och styvmoder smädeord, allt under det de var inne i stugan, men han stod utanför på gården. Att han varken försökte att bryta sig in eller skadade dörren, utan endast tog i densamma för att se om den möjligen var olåst, därvid handtaget som hela sommaren varit löst och flera gånger nedföll på förstugubron, samt att den tilltalade aldrig slagit eller skaffat sin fader eller styvmoder, på grund av vilket allt han hoppades att bli så skonsamt bedömd som möjligt.

Åklagaren begärde vittnesförhör med nedan nämnde personer, vilka för ojäviga lämnade efter ed och varningar vid särskilt förhör berättade:

En av de som vittnade vid rättegången var drängen Anders Peter Eriksson Kato i Knippe: Han berättar... att vittnet och drängen Gustaf Andersson i Grindtorpet den 27 sistlidna juli strax på eftermiddagen biträdde den tilltalade att avflytta från Gölebo en honom tillhörig schiffonje, därvid allt avlöpte stilla, men när de om en stund återkom för att hämta en kista, uppstod gräl, därvid Parterna blev otidiga samt bar sig oanständigt åt på ömse sidor, utan att vittnet kunde säga vilken som var värst, att Anders Anderssons hustru lyfte upp kjortlarna och klappade sig i stussen, som hon vände åt den tilltalade och vittnet. Att den tilltalade beskyllde fadern och styvmodern att ha stulit och grälat, så att deras egendom gått förlorad och yttrade bland annat till fadern: "Ni är visst inte far åt mig er förbannade skitgubbe" samt att den tilltalade slängde omkring den halm, som låg på hans kista och varit begagnad till viloplats, så att det rök i hela rummet.

Gustaf Andersson blev 1845 dömd för sabbatsbrott och smädelse mot föräldrarna.

Gustaf Andersson avled 2/2 1894 i Carlslund (Gatan) Norra Börshults ägor och ligger begravd på Boxholms kyrkogård.

Han var skomakare.

Han gifte sig också och fick barn, så man måste ju säga att han fick ordning på sitt liv på äldre dagar...

Torptur vid Gölebo den 4 december 2005.